

Alexandru BURLACU
Institutul de Filologie Română
„Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
(Chişinău)

GHEORGHE VODĂ:
„ARIPI PENTRU CĂDERE”

Gheorghe Vodă: “Aripi pentru cădere”

Abstract: Gheorghe Vodă is known as an iconoclast, a “breaker” of trivial and fixed works of the 60’s poetry. He is a gnomic, polemic and nonconformist poet, who makes poetry for the mind’s eye. He has a pronounced subversive character in some sequences from the volumes *Ploaie fierbinte*, *Aripi pentru Manole*, *Pomii dulci*, and others. The system of individual symbols is revealed through the local mythological substratum, a reaction to the Golem model, promoted by the opportunist poetry. The “controlled echo effect” at the life and literature’s seisms of his poetry causes its specificity and fascination. Generated by the enthusiasm of the construction of a new society, a society of the “heaven on the Earth”, the flight’s symbol expresses the great fervour of the era. The flight to the heights of the poetry contrasts with the “fall”. The poetry has to be on the Earth. Here is the quintessence of his effort to correct the flight of poetry, which is confused by the „heights”.

Keywords: gnomic poetry, iconoclast poet, myth, ethics, paradox, ambiguity, reverse flight.

Rezumat: Gheorghe Vodă are faima de iconoclast, de sfărâmatör de poncife și marote ale poeziei șazeciste. E un poet gnomic, polemic, nonconformist, face o poezie pentru ochiul minții. Pe unele secvențe din volumele *Ploaie fierbinte*, *Aripi pentru Manole*, *Pomii dulci* ș.a. are un pronunțat caracter subversiv. Sistemul de simboluri individuale se remarcă prin substratul mitologic autohton, o reacție la modelul golemic, promovat de poezia oportunistă. Specificul și fascinația poeziei lui Vodă stau în „efectul lor de ecou controlat” la seismele vieții și ale literaturii. Generat de avântul construcției unei noi societăți, a „raiului pe pământ”, simbolul zborului exprimă marile elanuri ale epocii. Avântul către înălțimi al poeziei e contrapus „căderii”. Ideea e că poezia trebuie să coboare pe pământ. Aici se află chintesenta efortului său de corectare a zborului poeziei, amestită de „înălțimi”.

Cuvinte-cheie: poezie gnomică, poet iconoclast, mit, etic, paradox, echivoc, zbor invers.

Poetul, prozatorul și regizorul de cinema Gheorghe Vodă debutează cu placheta *Zborul semințelor* (1962), urmată de *Focuri de toamnă* (1965); *Ploaie fierbinte* (1967); *Aripi pentru Manole* (1969); *Pomii dulci* (1972); *Valurile* (1974); *Frumos să-i fie pururi chipul* (1976); *Rămâi* (1977); *Inima alergând* (1980); *De dorul vieții, de dragul pământului* (1983); *La capătul vederii* (1984); *Viața pe nemâncate* (1999); *Aripi pentru cădere* (2004); *La sud e Patria mea* (2004) ș.a.

Gheorghe Vodă este un poet „structural nonconformist” (Mihai Cimpoi), cu gust elevat pentru adevărul autentic, pentru valorile perene ale neamului, el sfidează, din teamă de înstrăinare, modelul golemic, fals, artificial, fapt pentru care a fost etichetat „principe iconoclast al generației” (Galaicu-Păun, p. 28). E totuși o părere exagerată. Poetul, idolatrizat pentru curajul de a înfrunta „gândirea captivă”, locurile comune, entuziasmul umflat/ abuziv din poezia timpului, se impune mai întâi prin intransigența gestului, printr-un elaborat rafinament al fondului gnomic, are vocația miniaturismului formei de expresie, Ceea ce sare în ochi la lectură e că: „Versul său e direct, dens și tăios, sunând ca o sentință, desfășurându-se adesea într-o albie baladescă. Afiliat la mesajul etic al generației Labiș, Vodă refuză inerția. Totul și toate trec examenul adevărului. Raportarea la bunul-simț de sorginte populară, la viu, natural, generează o ardoare etică, în spiritul *Glossei* eminesciene sau a poeziei gnomiche argheziene (*Nu e Rău și nu e Bine,/ este bine, este rău./ Tu să pleci când altul vine/ mai semeț în locul tău*)” (Cimpoi, p. 191). Cu toate acestea, chiar și în cele mai cantabile poezii, el nu cade în „mrejele poeziei eminesciene”. Pe coperta a patra a cărții *Contra căderii* (2014), M. Cimpoi nuanțează notele din *O istorie deschisă...*: „El recurge la *spiritus loci* spre a glorifica fermitatea, cumpătarea, dârzenia. În același timp, este un poet structural nonconformist: blamează, scutură de convenții, asanează, dezgheață, ascute simțurile și rațiunea, îndeamnă; exprimă o atitudine de esență etică în spiritul poezilor-tribuni ardeleni, face pedagogie socială. Versurile apar ca o reacție justițiară a unei conștiințe lucide, măsură supremă a valorilor”.

Noutatea poeziei șaizeciste se află în modul/ forma indirect(ă) de expresie a adevărului. De regulă, poezia subversivă e reductibilă la ambiguitățile cuvântului/simbolului. Directețea limbajului e, de multe ori, una aparentă, alcătuiind partea vizibilă a „aisbergului poeziei” (Gheorghe Crăciun). Anume poezia ca mesaj, în mod aproape obligatoriu, incomplet și ambiguu constituie una dintre caracteristicile definitorii ale poeziei lui Vodă. El e adeptul unei poezii concepută „ca sumă de potențialități și nu de realizări” („mașinațiunile ambiguității stau chiar la rădăcina poeziei” – afirmă William Empson) (Apud: Jakobson, p. 87).

Întâmplător sau nu, substratul mitologic al simbolisticii poeziei, atât de evident, e trecut cu vederea, e completamente neglijat de critica literară. Dar ceea ce dă adâncime și sporește semnificația poeziei e tocmai materia mitică, atmosfera eposului baladesc. Cam același lucru se poate spune și despre fascinația lumii fictive, dominată de Domnul Pasăre, un *alter ego* al poetului, personaj pitoresc, cu rădăcini folclorice, un „afin al lui Păcală” (Rachieru, p. 225).

O serie de arhetipuri, imagini cu reminiscențe din credințele și mitologia autohtonă stau la baza sistemului său poetic, iluminând noblețea unui personaj liric transfigurat în ipostaze/ metamorfoze (pom, pasăre, zburător, mergător pe jos), deghizat, în poezia maturității, în Domnul Pasăre („Satul vorbește cu vederea lui”), un personaj cu picioarele pe pământ. Într-un poem neașteptat de expresiv, *Coboară turmele*, mitul e tratat mai puțin solemn, în contrasens cu moda poetică, adică mai degajat, ușor ironic, ceea ce prefigurează un prim semn de atitudine estetică față de mit, față de folclor, de regulă, văzute ca entități sacre.

În genere, poetul nu preia decât motive, ritmuri sau specii (baladă, doină, blestem) care îi convin, accentuând continuitatea spirituală prin evocarea obiceiurilor (*Hai veniți, veniți, voi urători*) și reinterpretarea datinilor (*Botez*), a legendelor (*Nașterea munților*), a riturilor milenare:

Toamna era. Vulpea roșcată
frunzele din pom le scutura.
Mirosea a vin și-a pâine coaptă,
via în pământ se îngropa.
O îngropau în lut Dumitru și Maria,
tandru ritual de când lumea.
Și îmi părea că ei pe ei se-ngoapă
spre a renaște-n primăvară –
și nu via”

(*Ritual*)

Figura eroului idealizat e un alt subiect fix în viziunea rustică a șaizeciștilor care readuc la viață elemente din mitul *Miorița*, și *Meșterul Manole*, mitul jertfei prin creație. Preferința pentru acestea se explică nu numai prin hegelianul „spirit al timpului”, dar și prin tentația de a întoarce poezia la fondul autohton. E un spirit al timpului față de care însă se exprimă și rezerve, și rezistență. Atitudinii critice față de festivismul personajelor din poezia timpului se atestă deja în cârticica de debut. O secvență din existența pastorală – „și-acum turmele coboară-coboară/ peste munți și văi, pe întreaga țară” – este exemplară în acest sens. E de mirare cum de „munții” au trecut cenzura. Sentimentul înstrăinării de aici încolo își va găsi diferite forme de expresie directă sau indirectă: „De țară voi scrie/ până termina-voi/ trupul de cuvinte”. Conștiința unității spirituale, nostalgia pentru țara în care s-a născut se transpun prin aluziile coborârii „peste munți și văi, pe întreaga țară”. Evocarea jucăuș-ironică și echivocă a transumanței într-un circuit fără sfârșit, a lunii și a luceferilor, a baciului și a băciței, nu mai e realizată în registrul utopic-idealizant (cum e prezentat, de exemplu, „plugarul” în poezia lui Grigore Vieru), ajungându-se la caricatură, deci cu efect invers. Mișcarea lumii în preajma iernii e de o mare sugestivitate plastică:

„Coboară turmele din nori pe vale,
Lăsând stânele singure și goale.
Noaptea e neagră ca fundul de hrubă
Și frigul se lasă, pătrunde sub șubă.
Iar baciul nu e, plecat e din stână,
Lăsată-i Luna băciță, stăpână.
Luna, ca fetele, tânără încă,
Hoții luceferi o duseră-n luncă
Și-acum turmele coboară-coboară

Peste munți și văi, pe întreaga țară.
 Coboară-mpânzite din zare în zare,
 Iar baciul aspru e aprigul Soare.
 Și ce s-a alege mâne din turme,
 Rămâne-va oare vreo zare de urmă?
 Căci baciul la ciudă printr-o suflare
 Topește turme, le duce în mare.
 E noapte. Și tocmai unde e stâna...
 Nu e nici baciul, nu-i nici stăpâna.
 Coboară turmele blânde pe lanuri,
 Glia se-mbracă în albe tulpănuri”.

Ciudat e că unul dintre cele mai bune poeme, *Coboară turmele*, un tablou de atmosferă rurală, la prima vedere fără conotații subversive (cu o forță de sugestivitate caracteristică unui Benjamin Fundoianu), nu e reluat de niciuna dintre antologiile poeziei lui Vodă. Explicația ar fi că pe parcurs se renunță la poezia-pictură („ut pictura poesis”).

Explorarea elementului mitic potențează imaginarul liricii afectate de modelele de import. Întorcerea la izvoare, la spiritul adamic are la șaizeciști rațiuni polemice, cu consecințe favorabile, dar și regretabile. Oricum, poezia nu se mai naște din simplul apel la un mit oarecare. Suprasolicitat însă mecanic, fără a fi asimilat creator/ inventiv, mitul e supus degradării, denaturării, profanării. Lumea idealizată a mitologiei, puterea de voință în împlinirea dorințelor, transfigurate denaturat, implică inevitabil anumite viziuni și atitudini critice, ironice sau satirice.

Ineditul poeziei lui Gheorghe Vodă stă în „efectul lor de ecou controlat” (Mircea Nedelciu), ecou la seismele vieții și ale literaturii, în luciditatea poeziei ca „zbor invers” (Nichita Stănescu). Talentul lui Vodă e în „contra căderii” poeziei, cădere reductibilă, într-o accepțiune, la inautenticitate, la falsitate, la festivitate generate/ asaltate de puzderia de „feți-frumoși”, „meșteri fauri”, „prometei” sau „icari”. Avântul către înălțimi (care în poezia șaizeciștilor nu e decât un clișeu) e contrapus „căderii”, unui zbor invers al „zborului invers”, dacă e să mimăm stilul nichitastănescian. Viziunea „zborului invers”, a inventării aripilor pentru coborâre nu e un joc poetic gratuit, el sugerează ideea că poezia trebuie coborâtă pe pământ. Aici se află chintesența efortului de corectare a zborului poeziei, la momentul înaintării spre comunism, amețită de înălțimi. Îndemnul lui Vodă e să nu se facă „aripi pentru zbor”, înălțimile se ating prin alte forțe decât cele la vedere:

„Să nu facem aripi pentru zbor:
 înălțimea se ia cu altă putere.
 Ne e sortit să coborâm.
 Să inventăm aripi pentru cădere”
 (***)*Să nu facem aripi pentru zbor*)

Zborul, ca imagine emblematică, are, desigur, mai multe explicații. Sentimentul zborului e în firea epocii, a descoperirilor tehnice, a timpului marcat de saltul omului în cosmos. Fiecare epocă, spune T. S. Eliot, are viața ei, sentimentele ei, limba ei. Generat de seismele sociale, de avântul construcției unei noi societăți, a edificării „raului pe pământ”, simbolul zborului devine expresia romantică a marilor elanuri, a avântului nesăbuit, cu totul exagerat, din păcate, nu numai în poezie. Vodă este cel care, în entuziasmul general, coboară personajul idealizat (Manole, în cazul dat!) pe pământ. Întâmplător sau nu, gestul e făcut cu gravitate și solemnitate ironică: „Tăcere în pădure, / liniște în câmp, / vorbe stinse-n vânt, / Pas oprit din umblet, / ochi în sus privind, / Oare-i mântuirea / sau alt început? / Liniște: / Coboară / Omul pe pământ” (*Solemnitate*).

Omul este asociat, de regulă, cu câteva imagini fundamentale, între care se evidențiază „pasărea”, de aici își trage sorgintea Domnul Pasăre, și sămânța sau „pomul”, dar și aripa, zborul, coborârea, tulpina, rădăcina, ramul, frunza etc. Simbolurile alcătuiesc o rețea de asociații cu semnificații paradoxale. Zborul și căderea, ambele simboluri cu semnificații malefice sau benefice, revin obsesiv, constituind osatura sistemului poetic, centrul structurii lui imaginare: „Pământul, / dacă nu l-ar ține stele și astrii, / ar fi veșnic în cădere. / Există o teamă de libertate / și omul, / dacă n-are lângă cine să zăbovească, / piere...” (*Mereu după tine*); sau: „Scara au inventat-o târătoarele, / când au vrut să-i sărute / lui Dumnezeu picioarele” (*Invenție*).

„Zborul invers” mai înseamnă căderea în neființă, dar și răsturnarea poncifelor, a viziunilor consacrate: „Nu eu prin vreme trec, / Prin mine vremea trece. / Și anii se depun / în os cenușă rece” (*Răspuns*); sau: „Din seninul cerului / fulgii vin ușor, / penele cocorilor / scutate-n zbor. / Nu mă-mpinge, inimă, / să mă joc cu ei, / că de-i prind în palmă / se tolesc și-s grei. / Iar de cad în plete, / neopriți, ei ning, / se lipesc de ele / și nu se mai sting. / În suita veselă / eu rămân cocor. / Vai, ce reci sunt penele / la nezburător” (*Vin zăpezile*). O stare de spirit distinctă – „Am rămas pasăre de lut, / cu zborul târât” – devine laitmotivul-cheie, care, reluat într-o formă sau alta, vine în flagrant contrasens cu direcția zborului poeziei oportuniste, preocupată preponderent de poetizarea *omului nou*. Nonconformismul poetului nu e dictat de vreo frondă oarecare, el se resimte ca o necesitate organică de a întoarce poezia cu fața la realitatea imediată, la viața cotidiană, adică, la omul-om, la grijile și neliniștile lui, la omul, din păcate, înțeles inadmisibil de prost, în spiritul demagogic al epocii. Învățătura socratică a Domnului Pasăre e să luăm aminte că ființele fără glas „nu fac demagogie”: „numai ele, mă, nu fac / demagogie, / numai ei și ele nu fac! / Behăie, nechează, latră, mugesc, / grohăie, rag, miaună, scheaună, / urlă, cârăie, covițăie, / cotcodăcesc, / dar nu fac, mă, / nu fac demagogie, chiar dacă vremurile / se îmbolnăvesc – / năpârlesc, / dar nu fac, mă, demagogie, / în vecii vecilor / și până la amin!” (*Domnul Pasăre despre demagogie*).

Vodă are caracter (vorba lui Grigore Vieru), dar nu are putere să-și ducă la capăt intenția de a inventa „aripi pentru cădere”, pentru că elanul/ ahota de iconoclast îi piere, pătruns fiind de „frigul disperării”: „Țara se bate cu capul de maluri”. Poetul cultivă o „poetică a văzului”, un limbaj direct, tranzitiv, el vede cu ochiul minții, vede ceea ce nu se vede:

„Este o parte a lucrurilor/ care nu se vede. / Bunăoară, / Prelungirea mânerului în teacă, / Rădăcina, / Partea inversă a obrazului, / Dar nu despre ele / Am vrut să spun. / În sâmburele de cireș, / Pomul nu se vede. / Dar ce-l de seamănă – crede, / Și de atâta îl cunoaștem și noi. / În lucrul mântuit, / Partea cea mai frumoasă / Ascunsă rămâne, / Ca noi s-o descoperim” (*Este*). În această logică patria, spune poetul, e

„Locul
de unde îmi văd dușmanii”
(*Patrie*)

Ideea de patrie și aceea de patriotism, fiind subminate/ denaturate/ pulverizate în numele internaționalismului proletar își găsesc o replică tăioasă în titlul unui volum *La sud e patria mea*. Pentru Vodă poezia e, înainte de toate, o viziune a tainei și o revelație a adevărului: „Nu vede fiecare / ceea ce nu se vede. / Minunea / nu e decât adevărul. / Spune adevărul” (*Cocorii lui Pasăre*). Este o parte a lucrurilor care trebuie descoperite în poezia lui Gheorghe Vodă: „Ne dezgropăm pe noi, cei de demult, / Peninsule în timp mijite, / În viitorul bine cunoscut / Descoperim, necunoscut, *trecutul*” (*Descoperiri*). Iată de ce poezia trebuie căutată în partea nevăzută a lucrului, fenomenului, acțiunii, stării. Simbolurile cele mai cunoscute se revalorifică în aspectele lor necunoscute. Fântâna, de exemplu, îi inspiră respect pentru tradiție, îi deșteaptă asociații neașteptate:

„Tot mai multe pietre
la capătul de jos se agață
și apa tot mai la adânc se ascunde
de suprafață.
Și tremură cumpăna de greutate.
Cei adăpați
fac din ea
obiect de distracție:
afundă capătul cu lanțul...
Și pietrele îl trag în afară,
dar apa totuși se pierde
înghițită de nisipurile barbare.
Și-mi arde umărul,
punctul dezechilibrului greu,
căci stâlpul, pe care cumpăna tremură,
sunt eu”
(*Cumpăna*)

Poetul identifică stâlpul pe care tremură cumpăna fântânii cu eul propriu, cutremurat de neliniștile la vederea apei ce dispare. El vrea să ne îndemne la pietate față de lucrurile ce simbolizează permanența, continuitatea, forța regeneratoare a spiritului.

Odată ce gestul scoaterii apei din fântână devine o simplă distracție, nefiind condiționat de o necesitate interioară, izvorul seacă, apa e suptă de simbolicele nisipuri. Altfel spus, poetul optează pentru valorile tradiționale, pentru o „sete” organică, sănătoasă de ideal:

„Nu mi-i foame, mult mi-i sete.
Nu mă doare, mult mi-i dor.
Și mă tem că nu prea plouă
peste trunchiul meu sonor.

Apa curge în poveste,
mai departe, mai adânc.
Vai, dar setea mă trimite
după dânsa, în pământ”
(Autograf)

El pledează pentru cinstirea valorilor ethosului milenar: „La talpa fiecărui lucru, / oamenii bogăți cu duhul / ascund câte un pic de sens. / Dar nu stă locului / diavolul acesta necântărit. / Un sistem întreg am chibzuit / cum să-l vânez. / Pun nadă: / cârlige de vie, / boabe de grâu, / sămburi, / ca rădăcinile, crescând, / să-l prindă pe sub pământ / și să-l scoată la lumină” (*Sensul*).

Câteva simboluri – apa, focul, ploaia, bobul de grâu, sămânța, lumina, pomul, frunza, ramul, calul, pasărea, aripa, zborul, inima, lacrima, arderea, izvorul, steaua, verdele, piatra – intră într-un sistem de relații asociative și cauzale, punând în evidență legăturile eului poetic cu timpul, cu cei din jur: „În praful măcinat / de roțile mișcării / eu sunt un răscolat, / căci merg contra căderii” (*Răspuns*). Simbolul „căderii”, al „focului” pun în lumină figura necunoscutului bine cunoscut. În prefața volumului *La capătul vederii*, poetul notează: „În paginile ce urmează sunt imaginile vechiului meu necunoscut nepoetizate, ci surprinse în cuvântul dictat de simțire”. „Ah, steaua ce se-aprinde, la capătul vederii – / e lacrima curată, / și nu e astrul serii” (*La capătul vederii*); sau: „E nevoie, / e nevoie să te uiți la tine, / ca la o pasăre / ce n-a-nvățat să zboare” (*Câte-o dată*). Tot aici: „Și a zvâcnit atunci în spată / durerea zborului pornit, – / din os de om întâia dată / aripi reale au ieșit” (*Durerea zborului*).

Vodă revine la poezia turnată preferențial în formă miniaturistă, pigmentată cu maxime și sentințe. Miza pe paradox, jocul de cuvinte fac tot deliciul răsturnărilor de viziune și de sens în poezia ficțiunilor lingvistice: „Nu e greu s-ajungi la ceruri. / Pân-la lună am ajuns. / E mai greu s-ajungi la cerul / În urechea ta ascuns” (*În loc de epigramă*); „Merg pe dealuri, / ca pe valuri. / Merg pe valuri, / ca pe dealuri. / Unul urc, / altul cobor, / tot așa / învăț să zbor” (*Deprindere*); „Ar avea un rost / să se ridice lucrurile / de la vârf în jos”; „Eu sufăr de bucurie. / Bucuria este suferința mea”. „Rotire lentă de floare-soare, / mișcare devenită obișnuință, / să nu se tulbure apa în izvoare / și liniștea în ființă” (*Floare-soare*).

Poetul se realizează excepțional în câteva bucăți cu fond gnomic (îndeosebi în plachetele *Ploaie fierbinte* și *Aripi pentru Manole*). Într-o profesiune de credință el declară tranșant: „Să mint și ziua de mâine / Și să cred că lupu-i blând? / N-am s-aștept dacă nu vine. / Cel sătul nu-l crede pe flămând. // Să-mi trăiesc viața la coadă, / Praful turmei să-l absorb? / Chiar să cad fiarelor pradă, / Eu din drum nu mă întorc” (*Pe sârmă*). Optimismul celui care din drum nu se întoarce, de altfel, în perfectă concordanță cu limbajul plin de generalități ale vremii, e subminat la fiecare pas. Eul poetic distinge valorile de nonvalori, aparențele de esențele unei lumi duplicitare: „Și totuși ochii știu să mintă, / ispita să-și prefacă glasul, / păgâna să se dea drept sfântă, / măgarul să anunțe ceasul. // Și totuși mai există vamă, / cuțitul se mai ține-n teacă, / se presură sare pe rană. / Nimicnicia se îmbracă” (*Și totuși...*).

Denudarea falsurilor, demagogiilor, idealurilor societății în derivă se efectuează prin apelul la realitățile trecute. Astfel, un „cântec de ordonanță bătrână” nu e decât o stratagemă din arsenalul literaturii subversive pentru a descoperi esența adevărată a prezentului. Similitudinile stărilor evocate sunt atât de vizibile, atât de bine cunoscute, încât discursul are toate șansele să-și atingă mereu ținta: „Nu mai pot în marș să merg / Și să șterg când alții scui pă. / Ei comandă – eu gândesc / Și în foc tot ei m-aruncă. / Eu țin piept – ei dezertează, / Iar la ceasul de răsplată, / Tot pe ei se decorează. / Am să schimb picioru-n mers, / Am să scui unde îi șters / Și-o să pușc de azi invers” (*Cântec de ordonanță bătrână*).

Poezia „angajată” e la fel de memorabilă prin aceeași sinceritate subversivă: „O piatră / ’n drum / e o-ntrebare, / e punctul unei hotărâri / puse la cale. / Lipită-n ziduri – / e-o celulă, / în care timpul amintirea-și spune. / O piatră-n sân – / e un gând păgân, / în palmă strânsă – / e un amnar, / iar între două case – / un hotar. / Urcată sus – e o putere, / un idol, e un Dumnezeu. // Când astă piatră se prăvale, / atuncea mă cutremur eu” (*Despre pietre*).

Echilibrul dintre eul poetic și lumea înconjurătoare e stricat în cel mai necanonic volum, *Aripi pentru Manole*, în care poeziile miniaturiste, „cu cheie”, limbajul esopic iau forma unui stil simplist: „Câinii vin acasă odată cu dimineața. / Din blana scărmanată ies aburi obosiți. / Pășind strâmb, cu ochii afundați în ceață, / vin acasă buni și cheltuiți. // Și-i așteaptă pe la porți stăpânii / să le-mbrace gâtul în brățări. / Pentru-o noapte dezlegată, câinii / își pun ziua-n lanț fără-ntrebări” (*Câinii*). E poezia cea mai criticată, la data apariției, pentru caracterul ei „ambiguu” și aluziile echivoce la nu se știe ce „libertate”.

În poezia meditativă simplitatea lui Vodă e la fel de complexă: „Înfloriți, flori înfloriți, / bucurii mângâietoare, / fiindcă noi suntem grăbiți – / păsări fără de-nturnare. // Înfloriți, flori, înfloriți / de e vreme rea sau bună. / Nouă nu vă potriviți – / noi suntem precum ne tună. // Înfloriți, flori, înfloriți, / eu mă duc să-mi văd străbunii, / Voi rămâneți să zâmbiți / pentru-acei ce vin din urmă. // Înfloriți, flori, înfloriți...” (*Înfloriți, flori, înfloriți*). În asemenea contopiri panteistice cu natura se întrevide modelul blagian (Roșca, p. 114-122), care nu poate fi tăgăduit, dar nici absolutizat.

Poezia lui Vodă e marcată de sentimentul coborârii pe pământ, a arderii „lemnului” identificat cu eul poetic, care, copleșit de ieșirea la lumină, are revelația ratărilor într-un paradoxal „zbor târât”: „Focul umblă nebun după lemnul meu: / place, / arde cinstit până la cenușă. // Aveam aripi la început, / dar cum am ieșit la lumină. / focul m-a îmbrățișat. / Am rămas pasăre de lut, / cu zborul târât. // Mă dor mâinile când văd aripi” (*Pasiune*).

Înălțările și căderile alternative sunt însoțite de metamorfozarea timpului în „inele”: „Chiar lemnul la început nu mai ascultă, / împinge coaja în afară, / căci este soare, lut și apă multă / și mustul prin țesut îl înfioară. // Dragostea și râvna de a crește / deseori răzbat încătușarea. / Și râde în scoarța spartă, golănește, / smalțul alb al lemnului, ca sarea. // Și cât n-ar strânge scoarța tare, / cu dânsa lemnul se împacă, / dar uite, anii vin și prin forțare / inelele pe trunchi i le îmbracă. // Și atunci e soare, lut și apă multă / și același drum pe verticală suie, / dar strâns între inele lemnul ascultă / și sus urcând, se tot subție” (*Inele*).

În placheta *Pomi dulci* se atestă accente simptomatice pentru modul său de a fi în poezie: „Mi se surpau pereții în vis, / amicii care îmi veghează clipele, / și îi vedeam cum se desfac învinși, / lăsând în jos aripile. // La încheieturi trosneau dureri, / și noaptea-mi da năvală în orbite. / Vai, Ana luneca dintre pereți/ prin crăpătura unei vechi ispite. // O, vis, neadevăr smintit, / fără temei, ca o bârfeală. / Prin somn, ba nici atunci nu-mi permit / să pun iubirea Anei la-ndoială” (*Vis*). Iconoclastul își temperează elanul demistificator, devine mai prudent. Suflul înghețului ideologic se resimte în referințe codate, în aluziile parabolilor.

Odată cu acestea, notațiile morale, didacticismul sâcâitor afectează bunul *mers pe jos* al lui Moș Pasăre, care uneori e, pur și simplu, lamentabil. În loc să încante sau să emoționeze, poetul își asumă rolul de pedagog și judecător. Inadmisibil de proaste sunt și poemele lungite peste măsură. Vodă adoptă vocea lui Pasăre, „cetățean de onoare al cerului”, care mărturisește că îi e drag „totul sub soare”: „Fiece sat/ e o cetate fără ziduri. / Oamenii, păsările, animalele domestice / ies dimineața / și în amurg vin să se odihnească. / Fiecare în cuibul său. / Fiecare în fânul său. / Cine are o căldare plină cu apă / pe prispă / e omul care se gândește / la setea altuia, / iar noaptea are și o lună a sa / proprie. / Flăcăul se întoarce acasă / după al treilea strigăt / al cocoșilor. / Bea apă și se răcorește. / În sat – / câți oameni, atâtea cărări. / În sat, toți pentru unul / și unul pentru toți. / La naștere – chiuie toți. / La nuntă – joacă toți. / Unul moare – plâng cu toți. / În sat – unul vine / altul pleacă. / Niciodată nu vin toți. / Nu pleacă niciodată toți. / De aceea, / satul nu se mântuie. / În zi de lucru – / clopotul gurii odihnește. / La sărbători – cântă. / În sat – / minciuna e luată în căruță / și dusă la gunoarie. / În sat – / adevărul este însoțit cu muzică. / Omul în sat are două anotimpuri: / unul de muncă, / altul de odihnă. / În sat se întâmplă toate / de pe lume. / De aceea, / satul nu are nevoie de moarte” (*Mărturisirile lui Pasăre*). Desigur, satul nu mai are acel aer de eternitate din poezia lui Lucian Blaga.

Registrul utopic-idealizant se schimbă în volumul *Viața, pe nemâncate*. Moș Pasăre devine Domnul Pasăre: „Domnul Pasăre zice: ar trebui să fii / cel puțin / un cal flămând / să simți cu adevărat / dulceața acestei ierbi / amare. / Amare / pentru că tu ești om / sătul

de viață” (*Impresii necenzurate*). Anistorismul sentințelor de altă dată e substituit de fondul publicistic al existenței imediate: „Râul speranțelor a scăzut. / Mai curge doar dorul de Prut”. Acest „smoc de popor” care „moare și răzbește / răsare și crește” din poemul *Domnul Pasăre dezmințește*, nu uită „kilometri de oase” ai strămoșilor. O *Rugăciune la sfârșit de veac* este pilduitoare, vestind trezirea: „Doamne al cugetului, / Dă-mi o palmă / Acum, ca la sfârșit de veac / Să mă trezesc și eu odată / Să strig cât am putut să tac”. Poezia lui Vodă urmează același traiect al „căderii” ca al celorlalți șaizeciști, clipa de grație a poeziei sale rămânând totuși *Aripi pentru Manole*.

Referințe bibliografice:

1. CIMPOI, Mihai. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Ediția a III-a revăzută și adăugită. București: Editura Fundației Culturale Române, 2002.
2. GALAICU-PĂUN, Emilian. Anul ‘68 – o „primăvară pragheză” a literaturii române din Basarabia. În: GALAICU-PĂUN, Emilian. *Poezia de după poezie. Ultimul deceniu*. Chișinău: Editura Cartier, 1999.
3. JAKOBSON, Roman. *Sixleçons sur le son et le sens*. Paris: Minuit, 1976.
4. RACHIERU, Adrian Dinu. *Poeți din Basarabia: (un veac de poezie românească)*. București: Editura Academiei Române; Chișinău: Știința, 2010.
5. ROȘCA, Timofei. *Structuri lirice în poezia anilor ‘60*. Chișinău: Elan Poligraf, 2007.